

Teresa Llach: “Com Joaquina de Vedruna, cal tenir projecte”

Dil, 21/06/2021 per Catalunya Religió



(*Laura Mor -CR/Vic*) “Experta en humanitat”. Així defineix **Maria Teresa Llach Galilea** a la fundadora de la seva congregació en el llibre que n’acaba de publicar. [*Joaquina de Vedruna. Quatre vides en una*](#) (Claret, 2021) és una biografia que actualitza la documentació disponible sobre la santa. El llibre, disponible en català, castellà, francès i anglès, està pensat per a tota la família Vedruna. I presenta una figura inspiradora. En aquesta entrevista parlem amb l’autora sobre feminisme i sobre la tenacitat i l’espiritualitat d’aquesta dona d’Església.

Llach és nascuda a Barcelona, té 87 anys i viu a Vic, a la comunitat que pertany originàriament a l’escola. Ja havia escrit abans tres històries documentals sobre la Congregació de les Germanes Carmelites de la Caritat, recollint el període de 1889 a 1953. Ara durant la pandèmia s’ha reunit el Consell General Ampliat de la congregació. I una prioritat de la trobada ha estat el tema ‘Dones Vedruna, en una església sinodal, profètica i en sortida’.

La dona és la gran prioritat per a la congregació...

Jo ho tinc molt present, quan parlo de santa Joaquina. És una prioritat per la congregació i ho és socialment. En el llibre parlo de la valentia que va tenir Joaquina. A més, els homes que en aquell moment li feien costat se li van anar morint. Se li va morir el marit; se li va morir el qui ella anomenava pare fundador, el pare **Esteve d’Olot**; i se li va morir el bisbe **Corcuera**, que l’havia recolzat moltíssim.

Es va anar trobant que prenia les decisions i, a més a més, amb tanta llibertat! En una carta l’administrador d’un hospital li reclama que enviï més germanes, i li contesta: “Els homes no entenen d’aquestes coses [aquí es veu la dona que s’ha fet mestressa d’un mas rural], però jo sí que hi entenc: quan unes plantes es volen

trasplantar quan encara no està la terra preparada, això dona mals resultats”.

Els diu “espereu”.

Sí, “espereu”. I en una altra reunió s’exclama amb uns senyors: “En aquesta em sap molt de greu perquè jo hi hauria d’haver estat”. Són dues coses molt concretes, però una mica cridaneres en el seu temps. És veritat que és filla del seu temps, és dòcil a la jerarquia. Però també és cert que Joaquina entén que amb la seva llibertat ha de dir la seva paraula, i ho fa.

Ara Vedruna i la dona religiosa està dient la seva paraula a l’Església amb tota llibertat? Està en l’espai que hauria d’estar, amb plena participació?

Jo crec que no hi està encara. Sobretot perquè hi ha moltes mentalitats entre el món de les religioses. I n’hi ha que encara estan molt enrere, això és evident. Penso que des de les Vedruna sí que estem amb això, tot i que, segurament, entre nosaltres també deu haver diversitat, com a tot arreu amb un gran col·lectiu.

Com s’ha de fer el diàleg amb aquests àmbits d’Església que no prioritzen la dignitat de la dona o no veuen que hi hagi una discriminació?

Amb tacte, amb amabilitat i amb un diàleg en què es pugui dir la pròpia paraula de forma que no ofengui, però que proposi.

A l’estil de Joaquina?

Sí, sempre amb aquest caire propositiu, mai coercitiu, i d’alguna manera tractant d’anar més enllà. Avui ens hi empara de totes totes el **papa Francesc**. Només cal [legir-lo](#) per veure per on cal anar.

Si parlem d’estructures, l’Església sembla que tendeixi més a preservar més que no pas a una visió creativa.

Quan nosaltres parlem d’estructures ens adonem que moltes comunitats, sobretot a Espanya, es van envellint. No es poden mantenir totes, s’ha de tenir la valentia de reduir: ho hem fet i ho hem de seguir fent. Però, al mateix temps, a Espanya, l’Índia, l’Àfrica, etc., tenim segur dues-centes o més germanes joves. Per tant, han d’estar molt interconnectades, de cara al present i al futur. I això ho té molt clar la superiora general i ho tenim molt clar totes nosaltres.

“LA SITUACIÓ DE LA DONA A L’ESGLÉSIA ENS INTERPEL·LA I DONEM LA CARA”

El paper de capacitació i empoderament de la dona en àmbits d’exclusió i marginació, també es treballa en aquests territoris on tenen presència?

És fonamental. Si mirem l’Índia: hi podem tenir un col·legi major i algunes escoles interculturals, o podem estar en zones de la selva on les nenes, perquè tenen un internat, poden tenir un ensenyament o altrament es quedarien sense res. Això, traslladat a l’Àfrica, els últims anys s’ha anat sistematitzant. Tenim al Gabon tot el

treball amb les nenes esclaves. Això no ve d'ara, ja ho portem de temps.

Sembla mentida que l'esclavitud encara existeixi.

L'esclavitud encara és una realitat, encara que oficialment estigui abolida. Aquí ens inclinem a favor dels drets de la dona. Des de la congregació, fem el que podem.

A Catalunya hi ha la coordinadora de dones creients Alcem la veu. Els seguiu la pista?

Vam estar escoltant [la darrera trobada](#) amb en **Xavier Morlans**, **Noemí Ubach** i una germana nostra, la **Carme Molist**. La situació de la dona a l'Església ens interpel·la i donem la cara. Si ho mirem des de Joaquina de Vedruna i les seves arrels, ella va ser una dona que va mirar de resoldre les necessitats del seu temps, però que d'altra banda es va avançar. A punt sempre de donar resposta a allò que es veia a venir. I l'acceptació en aquell moment de l'escola per nenes, el 1826... Era la primera congregació d'educació a Espanya, fora només hi havia la Companyia de Maria. Evidentment, Joaquina va conduir aquelles noies perquè altrament no tindrien cap mena de coneixement ni instrucció.

En el llibre també explico que demana molt a la mestre de novícies que les germanes aprenguin a llegir i a escriure. Algunes germanes ja s'havien educat en alguna escola nostra, com la de Cardona. Però d'altres venien de poblets on no hi havia escola de cap mena. I havien de començar de zero. Ella insistia molt: "Que sàpiguen de tot". Llegir i escriure, és clar que ens sembla prioritari! Però aleshores era una necessitat urgent: per no estar només abocades o al teler, si estaven a la indústria, o als fogons, si estaven a casa. Fins i tot les dones riques i benestants, l'única paraula que tenien era sobre el servei.

"HI HA UN DISCURS DE DESCONEIXEMENT QUE MINIMITZA LA PRESENCIA DE LES DONES A L'ESGLÉSIA"

Aquest moviment d'Església reivindica igualtat de la dona, la plena participació en els espais de decisió i de govern. Hi ha qui interpreta que això és només una recerca de poder.

Des d'altres sectors no ho sé, però pensar-ho des de l'Església seria contrari a l'evangeli. Jesús no ens parla mai del poder, sinó del servei. Per tant, hem d'estar en aquesta línia necessàriament.

No es posa en qüestió que un bisbe estigui fent un servei o qualsevol altre càrrec directiu dins d'una delegació diocesana, per exemple.

La igualtat no suposa que ens vulguem carregar els homes, sinó que hi hagi d'entrada un tracte de dignitat i de participació. Sense haver d'entrar ara en el tema del sacerdocí, que ha anirà venint. Sí que en aquest moment podem estar en molts llocs i això ens demanen una bona preparació. Ja en trobem algunes, de dones. Penso en la biblista [Núria Calduch](#), per exemple, i tantes altres que ja són en escoles o en facultats de teologia. A vegades, per part dels mitjans, hi ha un

discurs de desconeixement que minimitza la presència de les dones a l'Església.

Fa una lectura positiva dels canvis actuals, encara que arribin molt a poc a poc?

Sí. Objectivament anem a poc a poc, potser podríem anar una mica més de pressa. Però totes les coses importants necessiten un procés. La pedagogia de Déu és aquesta. Déu no té pressa. No podem forçar, però sí que hem d'empènyer. No vull dir que ens haguem de quedar de braços plegats. Es tracta que la gent s'hi senti impulsada i atreta; que cadascú, des de la realitat comunitària, congregacional, institucional, vagi fent. I tant de bo això vagi donant els seus resultats. Com que l'esperit és enmig, ja sortirà.

“NO HI HA REALITAT QUE NO PUGUEM AFRONTAR DES DEL FRACÀS”

Parlem de com ha viscut la congregació la pandèmia, que ha afectat i molt les comunitats. A Tarragona [ens explicaven](#) com és d'important en aquests moments la fraternitat entre germanes.

Ens hem fet costat. També en casos més extrems, com va ser per exemple a Madrid: una cuidadora sense saber que era positiu va infectar la infermeria. Allà va caure tothom. Germanes joves hi van anar a tenir-ne cura. I ho hem anat trobant en altres llocs, a Catalunya, per descomptat. Entre totes les defuncions, alguna ha sigut per edat o per patologies prèvies, però n'hi ha hagut per Covid-19. A sobre, vivim també tota aquesta realitat al Perú, al Brasil... on el *Gobierno* ho ha portat tan malament! I després tot aquest [rebrot tan seriós de l'Índia](#): en un mes hem tingut tres defuncions. Ho vivim en la pròpia pell. Però sobretot hem sentit que ens recolzàvem les unes a les altres. I també des dels nostres confinaments, *online*, o des de contactes més personals, hem mirat d'animar i acompanyar a d'altres persones que se sentien deprimides, soles...

Els creients han de fer aquest paper d'animar una societat que està molt tocada? Què hi diu l'Evangelí a aquesta situació?

La paraula de Jesús és molt clara, sempre és la mateixa: “Estimeu-vos com jo us he estimat”. I darrera d'aquest “estimeu-vos”, hi ha un amor incondicional, un amor que abraça totes les pandèmies. En ple confinament estava escrivint el llibre. Santa Joaquina va morir d'una pandèmia: la del còlera, el 1854. En el moment del seu contagi, ja estava deteriorada, a la casa de Caritat que regentàvem a Barcelona. Ella va saber de nenes que s'havien mort. Ens consta que ho va viure tot amb una gran acceptació i serenor. Des de les arrels, a les continuïtats, al llarg del temps hem estat presents en diverses epidèmies. No hi ha realitat que no puguem afrontar des del fracàs. El fracàs no és mai el fracàs de la persona: això és el que avui preocupa més. Quan això porta a que la gent acabi amb la seva vida... El fracàs ve de les circumstàncies, potser d'una mala gestió... Però si nosaltres ens sentim agermanades i en comunitat, quan una se sent més deprimida, l'altra l'anima. Això és fer pinya.

“NO ENS PREGUNTARAN TANT PEL QUE HAS FET, SINÓ PEL QUE HAS SIGUT”

Som a Vic, una ciutat complexa, que demana estar atents a situacions de marginació i pobresa que es poden derivar de processos migratoris...

Des de l'escola això es té molt i molt present. A l'escola venen alumnes de tota mena, molts del camp de la immigració. Alguns amb circumstàncies molt dures. Nosaltres hi estem directament implicades com a congregació. Ja sigui amb entitats que treballen amb els immigrants, ja sigui perquè una comunitat n'acull o cedeix un pis...

La reacció més espontània, sense un treball de fons, és el rebuig i l'hostilitat cap al diferent. S'entén que l'educació a l'escola juga un paper clau alhora de donar elements de comprensió...

Hi estem a sobre. Ens trobem amb diverses factures. La fractura amb Déu, la fractura amb els altres, la fractura amb nosaltres mateixos. I la fractura amb nosaltres mateixos, com la solventem? És evident que el que ens pot humanitzar més és la transcendència. Tots tenim esquerdes. Hi hem de posar el nostre esforç, Déu ja farà la resta. Però l'esforç personal, no te'l pot treure ningú. Tinguis l'edat o el càrrec que tinguis, facis el que facis. És una responsabilitat. I a l'hora de la veritat, no ens preguntaran tant pel que has fet, sinó pel que has sigut. Estar pendents del que puguin pensar és una mena de superprotecció que ens posem a sobre i ens esgarrapa.

A Catalunya hi ha sequera de noves vocacions?

A Catalunya i a Espanya, hi ha sequera. A l'Índia floreixen les noves vocacions, tenim moltes germanes índies. Són vocacions molt consistents, gent d'una gran espiritualitat. El Japó està patint el mateix que el nostre occident. Però a l'Àfrica també hi ha vocacions.

Què viurà la vida religiosa a Catalunya els propers vint anys?

No ho sé. Fa de molt mal dir, perquè de vegades la vida té sorpreses. La vida religiosa com a tal, n'ha passat de totes al llarg de la història, des dels primers eremites. Poden desaparèixer congregacions, no cal dir-ho. També és veritat que calen unes famílies carismàtiques, la unió de diverses congregacions. Però no tornarem a aquell nombre exorbitant de vocacions com al segle XIX. Són uns temps diferents. A l'Església hi ha una gran consciència, progressiva, de la importància del laïcat entre els creients. I Déu segueix cridant, amb entregues radicals, forma part del seu projecte. El que tinc molt clar és que tots plegats, com Joaquina, cal tenir projecte. Si no hi ha projecte, no hi ha futur.

“SI NO ACCEPTEM AMB NATURALITAT LA DECREPITUD, ESTEM PERDUTS”

Quin és el projecte avui de Maria Teresa Llach?

Jo porto ja molts anys de vida. En aquest moment és implicar-me en tot allò que pugui, intel·lectualment mentre pugui, físicament també. I com dic en la pregària de cada dia quan em desperto: “Gràcies Senyor pel que tinc i gràcies pel que vaig perdre”. Si no acceptem amb naturalitat la decrepitud, estem perduts. Última hora, en la decrepitud, sigui lenta, sigui ràpida, ens acostem a la vida definitiva. Per nosaltres els cristians és preuada. Si s’ha de fer aquest traspàs de mica en mica o de pressa, això també està a les mans de Déu. Hi ha una part de la que no podem prescindir, però n’hi ha una altra que l’hem de deixar a les mans de Déu. I punt.

És el que deia fa una estona: que no és important allò que fem, sinó allò que som.

I allò que som des de la pròpia realitat, amb les nostres febleses i amb les nostres possibilitats. El que no és bo és comparar-se: Déu ens ha fet únics. Per què m’haig d’anar comparant amb el germà, si té més o menys qualitats? Déu dona i només em demana que faci fructificar la meva terra, no la del veí.

A Joaquina de Vedruna, una persona intel·ligent i creativa, ningú no li va estalviar de viure contradiccions...

Tot sovint. La primera, de joveneta, amb 12 anys.

Quan li diuen que no pot entrar al convent!

Pensava que volia ser Carmelita Calçada. Resulta que acaba casant-se. Tampoc ho va fer forçada, va creure que en aquell moment la voluntat del pare era el voler de Déu. Si no, s’hauria quadrat: en **Teodor**, el promès que la pretenia, li queia bé. Això per descomptat.

L’altra contradicció? En va tenir moltes amb la família del marit; ja no vull parlar de les pobreses que va arribar a patir. També pensava: “Quan tingui els fills col·locats, entraré en un convent de clausura que admetin viudes”. I li esmenen el pensament. Va haver de pregar i reflexionar.

“EN JOAQUIMA L’AMOR SUMA SEMPRE”

Després, les dues primeres fundacions van ser un fracàs total. Un altre hagués tirat la tovallola, ella va continuar. I va passar per exilis, presons... Però és cert que en Joaquina, tant de bo sigui també en nosaltres, l’amor suma sempre. Allò que havia estimat i allò que estimava, s’incorporava al nou amor de després. De manera que els fills seran sempre una prioritat. No els deixarà mai de banda, tot i que estarà tant al cas de la vida de les seves germanes, de la seva acció com a fundadora, i de les fundacions que anirà obrint arreu de Catalunya.

Una bona capacitat de síntesi! De vegades sembla que l’amor s’hagi de restringir en uns calaixos concrets.

No, no, l'amor és expansiu per naturalesa. Si no, l'esperit Sant no hi pintaria res. El pare i el fill, i l'amor és l'esperit. L'amor de dos infinits. Ella va tenir molt present la vivència essencial de la trinitat. Va tenir confiança en el pare, va seguir Jesucrist que era el seu centre, i es va fiar de l'esperit. I va anar capejant tots els temporals. Tenia defectes, era una mica manaire, era impacient. Amb el temps ho va anar treballant.

Sempre ha fet investigació de la figura de Joaquina?

L'he fet des de l'any 1983. Jo no era alumna de les Vedruna. Però des d'una vocació a la vida consagrada directa, quan em pensava que tenia el com, es va presentar ella. Aquest aire de família va marcar les seves comunitats, ser una sola classe de germanes... en aquell moment era impensable! I em va atreure.

En el llibre, què pot sorprendre més de Joaquina?

Mirem el subtítol: "Quatre vides en una". Primer és Joaquina de Vedruna Vidal. Després és Joaquina de Mas i de Vedruna, el nom del marit anava davant de tot. Després és Joaquina viuda de Mas. Després Joaquina del pare sant Francesc. En el benentès que ella sempre va firmar Joaquina de Mas. Potser hi afegia de Mas i de Vedruna, però sempre en totes les fundacions i convenis, i a les cartes sempre firma Joaquina de Mas, o de Mas i de Vedruna. El seu cognom de casada no el va perdre mai més. Això vol dir que l'amor suma sempre.

Avui una línia feminista diria que això de canviar el cognom a favor del cognom del marit era una renúncia a la seva identitat.

Era com estava establert. Si ho diuen ara, que s'estudiïn la història i entendran que això de passar al davant el cognom del marit es va fer fins l'últim terç del segle. Cal posar-nos en el context de la història.

Joaquina també va ser molt amiga de sant Antoni Maria Claret.

Ho va ser sobretot a partir de 1843, perquè ell abans era molt jovenet. Però quan ella va tornar de l'exili per refer-ho tot -només quedaven pràcticament quatre comunitats-. aleshores el va conèixer. Feia missions i tenia la residència a Vic. Des del Vaticà li van donar permís per fer exercicis espirituals. A partir d'això, van establir amistat. Ell va donar exercicis espirituals a les germanes del noviciat. I, fins i tot, una germana seva, **Maria Claret**, que havia estat amb ell quan era rector a Sallent, va entrar amb 25 anys a la nostra congregació quan ell va marxar de missioner. I va ser mestra de novícies, superiora... una excel·lent germana! Ja després de morta Joaquina, el pare Claret li esmena les constitucions primitives amb molt de tacte, després ell intervé en la aprovació pontifícia de les Constitucions i de l'Institut.

Les dones d'Església han comptat amb el suport de molts homes al llarg de la història. Hi ha canvis que no venen només perquè se'ls creguin les dones. Cal compartir aquest camí...

El pare **Carlos Sánchez** ha publicat un llibre interessantíssim [sobre les missions populars](#) del pare Claret i els seus anys de missioner. En un moment determinat explica com havia fundat una associació en què hi havia laics, laiques, capellans, etc. I parlava de que hi haguessin diaconesses. Llavors el bisbe de Tarragona ho va prohibir. No només la lletra, sinó la mateixa associació. I es va acabar. Vol dir que

en aquell moment també hi havia coses que eren molt innovadores.

Sobre el diaconat femení, el papa Francesc no ha tancat carpeta definitivament. Hi ha recorregut a curt termini?

No crec que això trigui gaire. A l'hora de la veritat és com quan han iniciat el [ministeri de catequista](#). La vida ja anava per davant. Jo diria que hi ha realitats de germanes, religioses i de laics que pràcticament són figures de diaconesses. Perquè hi ha parròquies que si no, no veurien el capellà. Ens hi ha portat la necessitat? Potser sí. Però tant és! De vegades, sense més ni més no es generen idees. És per necessitat, que en sorgeixen.

Alguns només insisteixen en la importància de fer missa.

És clar, sí que és important. No podem deixar de dir que l'eucaristia, la Pasqua, és el centre de la vida cristiana. Però no podem cenyir-nos a l'eucaristia deixant de banda totes les altres realitats. L'anunci ha de ser fonamentalment de l'evangeli i de Jesús. Això és el primer, sense buscar massa excuses, però també s'ha de saber en quin moment oportú es fa.